

Билтен Књижничар – гласило за обуку библиотекара Војводине

Бранка Драгосавац
branka.dragosavac@ius.bg.ac.rs

Ана Павловић
ana.pavlovic@ius.bg.ac.rs

Катарина Стефановић
katarina@ius.bg.ac.rs

Универзитет у Београду
Правни факултет - Библиотека, Београд

Сажетак

Билтен *Књижничар* излазио је у периоду од 1952. до 1958. године као гласило Библиотечког центра Аутономне покрајине Војводине. Основни циљ му је био да се библиотекари упуте у библиотечарске послове и информису о свим догађањима у струци. Као први војвођански библиотечарски часопис изашао је у седам годишта и укупно штампаних 28 свезака. До 1956. године излазио је тромесечно, док су последња два годишта објављена полугодишње. Нумерација свезака била је континуирана, све време, док су стране нумерисане континуирано до краја 1957. године. До броја 23-24 било је укупно 746 страница штампаног текста, а свеске 25-26 и 27-28 броје 192 стране.

У раду су представљене рубрике и текстови *Књижничара* током његовог седмогодишњег излажења. Билтен је, условно речено, имао два периода - први (1952-1953) у коме су већим делом редакцијски текстови о формирању и организовању библиотека и други (1954-1958) када су осмишљене рубрике и повећан број аутора текстова из различитих области библиотечарства.

Кључне речи: *Књижничар*, библиотечарски билтен, историја библиотечарства, просвећивање, едукација, обука библиотекара, Библиотечки центар Аутономне Покрајине Војводине

Увод

Након завршетка Другог светског рата, одмах по ослобођењу, у новонасталој држави, Демократској Федеративној Југославији (ДФЈ), а затим и у Федеративној Народној Републици Југославији (ФНРЈ) почело је свеопште народно просвећивање, одвојено од школског образовања, а споводило се кроз народне универзитете, домове културе и народне књижнице и читаонице.¹

Иако су народне библиотеке формиране и у међуратном периоду,² на њиховом уређењу радило је Друштво југословенских библиотекара,³ по завршетку ратних дејстава нова власт је, према писању дневне штампе, започела иницијативу за оснивање библиотека, јер су до тада широке народне масе биле „потпуно занемарене у културно-просветном погледу“. Коришћење библиотека, према истом извору, у предратном периоду био је „привилегија имућних, самозване „елите““.⁴

¹ Бранка Драгосавац, *Децја одељења Библиотечке града Београда: монографија* (Београд: Библиотека града Београда, 2018), 78.

² Биљана Ђурашиновић, „Народне књижнице и читаонице као облик јавног библиотечарства у Србији од 1918. до 1941. године“, *Читалиште* 16, 31 (новембар 2017): 62–70.

³ Гордана Стокић Симончић, „Друштво југословенских библиотекара и Библиотечарско друштво Србије: континуитет професионалног удруживања“, *Читалиште* 16, 31 (новембар 2017): 56–61; Биљана М. Ђурашиновић, „Друштво југословенских библиотекара – деловање и домети“, *Читалиште* 13, 25 (новембар 2014): 2–10.

⁴ М. Б. „Народна култура“, *Глас* 3, 13 (25. 12. 1944): 7.

Збирке књига за библиотеке су настајале стихијски, поклонима појединаца и пленидбом имовине оних који су према ставовима нове власти представљали „државне непријатеље“, јер су током Другог светског рата сарађивали са окупаторима. Формирање библиотека прво је почело у већим градовима Србије, а затим и по варошима и селима.

Број основаних градских, среских и сеоских библиотека на територији Аутономне Покрајине Војводине је растао те је, према доступним објављеним подацима, у 1949. години било 513,⁵ а „крајем 1951. године... 520 јавних библиотека са укупним фондом од око 850.000 књига...“.⁶ Овај „... релативно богат књижни фонд, гледан у целини“ могао би „да задовољи најосновније потребе читалаца“, али је, упркос томе, био веома мали број корисника и прочитаних књига, што се „поставља врло актуелно и врло озбиљно – [као] проблем како омасовити библиотеку и читаоницу, како што више пробудити интерес за читање и учење?“⁷ Један од главних предуслова за остваривање ових циљева било је припремање и школовање кадрова запослених у библиотекама.

Када су библиотеке, књижнице и читаонице основане, требало је радити на устројавању правила по којима ће оне делати. Почетак рада ових институција обележен је изработом пројекта или доношењем одређених правилника, али они нису били довољни за једнообразан рад. За потребе обучавања књижничара за рад у јавним библиотекама и књижницама, Библиотечки центар Аутономне Покрајине Војводине,⁸ 1952. године, почео је, да издаје покрајински библиотечки билтен *Књижничар*.

Књижничар је изашао у седам годишта, 1952–1958. и укупно је штампано 28 свезака часописа. Објављиван је „тримесечно у свескама“ од једног до два табака (16–32 стране), са годишњом претплатом од 140 или 35 динара по појединачном броју.⁹ До 1956. године часопис је излазио тримесечно, док су последња два годишта објављена полугодишње. Нумерација свезака била је континуирана, све време, док су стране нумерисане континуирано до краја 1957. године. До броја 23–24 било је укупно 746 страница штампаног текста, а свеске 25–26 и 27–28 броје 192 стране.

Прво војвођанско библиотечарско гласило (1952–1953)

Прва два годишта, од свеске 1 (1952) закључно са свеском 8 (1953), часопис је носио поднаслов „билтен Библиотечког центра АПВ“, а уређивали су га Драгиша Полужански (1923–1994) и Бора Самолочев (1908–1967), док је главни уредник била Мара Стајић.

Први број гласила садржао је „Уводну реч“ коју је исписала Зора Крџалић и који доноси основне информације о потреби израде и штампања билтена *Књижничар* са задатком да „... књижничару, нарочито ономе на селу,“ помогне „да правилно среди своју књижницу, да научи њоме да рукује, да се упозна са досадашњим искуствима културно-масовног рада у њој, да види све могућности уношења књиге у народ и њеног популарисања, да поставља питања о нејасним проблемима из области библиотечарства и да пише о својим искуствима“.¹⁰ Осим

⁵ Милица Војиновић, „Наше народне књижнице“, *Библиотечар* 2, 2–3 (1950): 149–154.

⁶ Бора Самолочев, „Библиотеке у АП Војводини“, *Књижничар* 1, 2–3 (1952): 47–48.

⁷ Исто.

⁸ Од 1947. године Библиотека Матице српске има улогу централне библиотеке у Војводини. Од почетка 1952. Библиотеци МС стављено је на дужност да руководи свим градским, среским и сеоским библиотекама и књижницама. „Тај посао обављаће се из Библиотечког центра АП Војводине који је на предлог Савета за просвету и културу ГИОНСАПВ, основан решењем Управног одбора Матице српске при Матичној библиотеци“ „...Да би побољшао рад у библиотекама Војводине Библиотечки центар ће повремено одржавати курсеве и семинаре за библиотечке раднике и организовати снабдевање библиотека стручним материјалом ..., а сем тога Центар ће издавати Билтен који ће садржати разна упутства, стручне савете и вести из културног живота и библиотечарске праксе“. – С. Јосић, „Рад Матице српске“, *Летопис Матице српске* Год. 128, књ. 369, св. 4 (април 1952): 317–318.

⁹ 1 USD = 300 динара / данас приближно 420 годишња претплата или 105 динара по броју.

¹⁰ Зора Крџалић, „Уводна реч“, *Књижничар* 1, 1 (1952): 1–2.

тога, ту се нашао извештај са „Саветовања библиотекара АПВ“ Боре Самоловчева.¹¹ Текст „Како треба уредити библиотеку“ Драгише Полужанског заузео је централни и најобимнији део часописа, јер је био најзначајнији по мишљењу Редакције, а садржао је неколико поглавља која су од великог значаја за установљавање и правилно руковање библиотеком – књижницом: Подела и смештај књига; Инвентар књига и инвентарисање; Сигнирање; Картон књиге; Чување и расходовање књижног фонда; Евиденција читалаца, картон читаоца; Упис; Благајничко пословање; Техника издавања; Читаоница.¹² Како су у првом броју, изузев „Уводне речи“ све текстове потписали уредници – чланови Редакције, они су објавили и „Позив на сарадњу“ – свим заинтересованим библиотекарима да својим „прилозима“ сарађују у *Књижничару* и тако допринесу опште корисном послу. У „Позиву“ су на неки начин профилисали и рубрике које ће се током наредног периода издиференцирати, јер како наводе, *Књижничар* ће „...поред директивних чланака и савета за технички рад, доносити и написе из историје и живота наших библиотека, приказе стручне литературе и нових и актуелних књига ... вести из Друштва библиотекара...“¹³

Осим главних уредника, који су обележили „први период“ излажења часописа, печат овом гласилу дали су и неки од најзначајнијих библиотекара који су градили библиотечку професију током периода након Другог светског рата, попут Емила Поповића (1921–), Милице Војиновић (1895–?), Лазара Чурчића (1926–), Олге Перић (1913–1991), Јеремије Д. Митровића (1910–2011), Ђузе Радовића (1906–1989), Александра Поповића (1898–1968), Ксеније Б. Лазичић (1928–2001) и других.

У почетне две године објављивања часописа највише чланака односило се на библиотеке у Војводини, њихово уређење, израду и врсте каталога, класификацију, организовање течајева за књижничаре. Осим тога, сваки број доносио је извештаје о раду појединачних књижница и читаоница са територије Војводине, приказе појединих светских библиотека и препоруке за набавку библиотечног материјала и нових издања.

Из овог, условно речено, првог периода објављивања (1952–1953) истичу се текстови из рубрике „Како треба уредити библиотеку“,¹⁴ који су имали за циљ да помогну брже и ефикасније устројавање библиотека и унифицирање њиховог рада у домену стручних библиотечких послова. Осим ових обавештења, на задњем коричном листу *Књижничара* број 1 (1952) објављен је оглас у коме се извештавају књижнице и библиотеке да „је Библиотечки центар АП Војводине штампао обрасце¹⁵ и по један примерак приложен је уз овај број гласила како би могли бити наручени.“

Значајни текстови односе се на историјат оснивања и извештаје о раду појединих библиотека са територије Војводине.¹⁶ Ови чланци били су врло информативни за време када су писани, а данас су од непроцењивог значаја као незаобилазни извори података за сва историјска истраживања ових институција.

¹¹ Бора Самоловчев, „Саветовање библиотекара АПВ“, *Књижничар* 1, 1 (1952): 3–4.

¹² Драгиша Полужански, „Како треба уредити библиотеку“, *Књижничар* 1, 1 (1952): 5–13.

¹³ Редакција, „Позив на сарадњу“, *Књижничар* 1, 1 (1952): 16.

¹⁴ Драгиша Полужански, ур., „Како треба уредити библиотеку“, *Књижничар* 1, 1 (1952): 5–13, 16; 1, 2–3 (1952): 21–38; 2, 5 (1953): 78–79; 2, 6–7 (1953): 85–87, 88–90, 96–97; Емил Поповић, „Децимална класификација“, *Књижничар* 1, 4 (1952): 51–52; Злата Перлић, „Шема децималне класификације“, *Књижничар* 2, 8 (1953): 124–126.

¹⁵ За „Инвентар књига, уметак; Картон књиге; Картон читаоца; Листић за каталоге (за испуњавање руком); Листић за каталог (за испуњавање машином); Листић за каталог (упутни); Листић међаш; Чланску карту и Тромесечни извештај“.

¹⁶ Љубиша Мидић, „80-годишњица Народне књижнице у Турији“, *Књижничар* 1, 1 (1952): 15; Бора Самоловчев „110-годишњица Српске читаонице у Иригу“, 1, 2–3 (1952): 43–44; Д. П., „Народна књижница у Гају“, 1, 2–3 (1952): 45; „Народна књижница и читаоница у Савином селу“, 1, 2–3 (1952): 46–47; Никола Кирић, „Рад народне књижнице и читаонице у Тителу“, 1, 2–3 (1952): 47; Михајло Алага, „Народна књижница у Светозару Милетићу“, 1, 4 (1952): 60; Б. С., „Градска библиотека у Сенти“, 2, 5 (1953): 82–83; Петар Ребић, „Рад среске књижнице и читаонице у Бан. Пландишту“, 2, 5 (1953): 83; М. Ј., „Рад народне књижнице и читаонице „Јован Поповић“ у Кикинди“, 2, 6–7 (1953): 109–111; Боривоје Самоловчев, „Градска библиотека у Панчеву – најсрећенија библиотека у Војводини“, 2, 6–7 (1953): 112–113.

Билтен *Књижничар* као спона библиотекара Војводине и Србије (1954–1958)

Свеска 9–10 (1954) доноси одређене новине: часопис мења поднаслов у „билтен Библиотечких центара НРС и АПВ“ и то само за овај број, да би већ наредни (11) имао поднаслов „билтен Библиотечког центра НРС и Покрајинског одбора Друштва НРС за Војводину“,¹⁷ а уреднички одбор се проширује на пет чланова и једног одговорног уредника. Такође, од ове свеске (9–10/1954) гласило је излазило у повећаном обиму, на већем броју страна, а чланци су се односили на проблематику јавних библиотека са целе територије Србије, јер је, одмах по оснивању Библиотечког центра Народне библиотеке Србије (1953),¹⁸ успостављена сарадња у циљу ефикаснијег решавања питања свих јавних библиотека. Како су проблеми библиотека у Војводини били истоветни са онима у другим местима у Србији (и шире), *Књижничар* је „изашао из покрајинског оквира“, а имао је тенденцију да постане спона између библиотекара Војводине и Србије у целини „без које неће моћи замислити рад ни један ... књижничар и библиотекар у унутрашњости; нико ко би се интересовао за проблематику масовних библиотека“.¹⁹

Поред приказа историјата, формирања и рада појединих библиотека, у часопису су се могли наћи и значајни чланци о иностраним библиотекама, са циљем да послуже као узор за рад нашим библиотекама, затим извештаји са саветовања и конференција, као и радови о могућностима образовања библиотечких кадрова и подацима о стручним испитима, прикази књига и други.

Осим свезака 16 (1955) и 17–18 (1956), све имају одређене рубрике, чији су наслови модификовани или измењени, али се односе на проблематику рада јавних (народних, градских, масовних) библиотека.

Рубрика која је кроз целокупан „други период“ (1954–1957) излазила под истим насловом је „Из рада јавних библиотека“. Доносила је податке о њиховом оснивању, развоју, трајању, раду, књижним фондovima и дoметима. У ових пет година налазе се подаци о књижницама, библиотекама, читаоницама у: Крагујевцу, Лесковцу, Медвеђи, Ђаковици, Новом Саду, Кикинди, Суботици, Чајетини, Титовом Ужицу, Богатићу, Тителу, Вршцу, Бечеју, Новом Бечеју, Новом Милошеву, Бабушници, Димитровграду, Руми, Пироту, Зрењанину, Цетињу, Загребу, Мостару²⁰ и појединим селима: Купинову, Ердевику, Кузмину.²¹

¹⁷ Називи поднасловова су мењани пратећи измене назива територијалних јединица тадашње државе.

¹⁸ Библиотечки центар ће прерастати у Одељење за унапређење библиотечке делатности, које данас носи назив Одељење за истраживање и развој библиотечког система – Матично.

¹⁹ „После две године“, *Књижничар* 3, 9–10 (1954): 137–138.

²⁰ Даница Трбојевић, „Из историјата развоја и рада крагујевачког Читалишта и Народне библиотеке“, *Књижничар* 3, 9–10 (1954): 178–181; А. Младеновић, „Народна библиотека и читаоница у Лесковцу“, 4, 13–14 (1955): 338–342; Миле Васић, „Народна књижница и читаоница у Медвеђи“, 3, 9–10 (1954): 181–182; Јован Крстић, „Градска народна књижница *Пројрес* у Ђаковици“, 3, 9–10 (1954): 182–183; Мара Поткоњак, „Нешто библиотеци I реона у Новом Саду“, 3, 9–10 (1954): 185; Т. М-р., „Новосадска српска читаоница: кратак историјат“, 4, 15 (1955): 376–382; Лазар Чурчић, „Постанак библиотеке Матице српске и њен рад у Пешти“, 6, 23–24 (1957): 620–626; М. С., „Један леп пример“, 3, 9–10 (1954): 185; Светозар Симин, „Градска библиотека у Кикинди најзначајнија културна установа сев. Баната“, 5, 19–20 (1956): 571–572; Д. Цветић, „Градска библиотека „Јован Поповић“ у Кикинди: центар за окупљање деце“, 6, 21–22 (1957): 597–598; Блашко Војнић, „Историјат и рад Градске библиотеке у Суботици“, 3, 11 (1954): 220–222; Блашко Х. Војнић, „Мрежа народних књижница у срезу Суботице“, 8, 27–28 (1958): 131–133; Љубиша Р. Ђенић, „Среска народна књижница и читаоница „Димитрије Туцовић“ у Чајетини“, 3, 11 (1954): 222–224; Љубиша Р. Ђенић, „Над једним дневником: запажања једног књижничара“, 6, 21–22 (1957): 608–609; М. В., „Градска народна књижница и читаоница у Титовом Ужицу“, 2, 6–7 (1953): 113–114; Милан Станојловић, „Рад једне младе библиотеке у Богатићу“, 3, 11 (1954): 224–226; Никола Кирић, „Један интересантан и користан облик рада са читаоцима“, 3, 12 (1954): 260–261; Слободан Марковић, „Градска библиотека у Вршцу у новој згради“, 3, 12 (1954): 261–262; Чедомир Потпарић, „Градска библиотека и читаоница у Бечеју“, 4, 13–14 (1955): 342–343; Светозар Симин, „Градска библиотека у Новом Бечеју – центар културног живота места“, 4, 15 (1955): 383–384; „Нешто о прошлости књижнице и читаонице у Новом Милошеву“, 4, 13–14 (1955): 343–344; Мирослав Миљшевић, „Среска библиотека у Бабушници“, 4, 15 (1955): 382; Мирослав Миљшевић, „Среска библиотека у Димитровграду“, 4, 15 (1955): 383; Зора Весковић, „Још једно дечје одељење“, 6, 21–22 (1957): 599–601; Синиша Јовановић, „О библиотеци у Пироту: централној културној установи града“, 6, 21–22 (1957): 604; Светозар Симин, „Свечано прослављена десетогодишњица рада Градске библиотеке у Зрењанину: градска библиотека данас има 50.000 књига и 6.440 чланова: прошле године прочитано је 100.000 књига“, 6, 21–22 (1957): 605–607; Д. П., „Градска библиотека и читаоница „Његош“ на Цетињу“, 8, 27–28 (1958): 127–128; Катарина Миљакци, „У централној пионирској библиотеци Загреб“, 8, 27–28 (1958): 133; Миљивоје Павловић, „Народна библиотека у Мостару“, 6, 21–22 (1957): 602–603.

²¹ Дарг. [Драг.] Б. Девић, „Народна књижница у Купинову“, *Књижничар* 3, 9–10 (1954): 183–184; М. С., „Књижница КПД „Мирко Роквић“, 3, 9–10 (1954): 184–185; Бранко Врховац и Иван Манојловић, „Народна књижница и читаоница у Кузмину“, 3, 12 (1954): 259–260.

Рубрика „Вести“ је најчешће доносила информације или извештаје о раду библиотекарских удружења, организацији скупова, саветовања, пленума, курсева за библиотекарске, а у њој су најављиване и активности предвиђене за наредни период. У овим текстовима значајна пажња посвећивана је деци као корисницима библиотеке и највећи број састанака био је посвећен раду са децом. Тада је, као и данас, важило правило да „васпитавајући“ дете као корисника библиотеке, „васпитавамо“ и одраслог члана, који ће радо долазити да позајмљује литературу, али и да учествује у њеном целокупном животу и раду.

Све свеске гласила имају рубрику „Прикази књига“. С почетка су информације у овим текстовима биле веома штуре, али временом су постале озбиљне студије. Прикази су били врло разноврсни: промовисана су издања Југословенског библиографског института, различитих издавача из Србије, задружне монографије које су биле од огромног значаја за сеоске библиотеке, романи домаће и светске књижевности и књижевности за децу – неретко и сликовнице. Циљ ових чланака био је информисање библиотекара и корисника о најновијим издањима.

Огромна пажња посвећивала се обуци кадрова, а текстови о овој проблематици могли су се наћи у неколико рубрика – „Из рада библиотечких центара“, „Стручно уздизање кадрова“, „Вести“, као и у уводним деловима билтена. Они су доносили податке о: активностима библиотечких центара и њиховом ангажовању на дошколавању библиотекара, Средњој библиотекарској школи у Београду и полагању стручног испита за библиотекарске. Осим тога, у „Приказима књига“ налазиле су се и информације о монографским²² и периодичним издањима²³ библиотекарске струке које су служиле запосленима да се едукују и припреме за рад, али и за полагање стручног библиотекарског испита. Објављиван је програм испита за књижничаре и библиотекарске, списак литературе за полагање²⁴ и начин пријављивања,²⁵ а неретко и списак запослених који су положили испит.²⁶

У рубрикама „Из иностранства“, „Вести из иностранства“, „Библиотекарство у свету“ налазе се подаци о формирању, развоју и раду иностраних библиотека. Извесно је да редакција није имала јединствен став о томе шта се све од података наводи у овим текстовима, али су они били значајан извор информација за устројавање и сређивање фондова домаћих библиотека. Тако су ови извештаји садржали велики број разноврсних вести, попут: историјата,²⁷

²² Ксенија Б. Лазиф, „О књизи Бога Прегеља: Delo v knjižničarja v ljudski knjižnici“, *Књижничар* 3, 9–10 (1954): 187–189; Сузана Величковић, „З. Перлић – М. Орешковић: Библиотеке и њихово уређење, Загреб, 1952“, 3, 9–10 (1954): 189–190; Милица Глумац, „Есад Берберовић: Библиотеке и рад у њима, Сарајево, 1953“, 3, 9–10 (1954): 191–193, Радмила Перишић, „Приручник за масовно библиотекарство – Приказ књиге: An introduction to public librarianship, London, 1952“, 4, 15 (1955): 372–373; Милена Виријевић, „Упутства за рад у народним библиотекама“, 6, 23–24 (1957): 745–746; Сузана Величковић, „Правила за каталогизацију, Београд, 1957“, 7, 25–26 (1958): 78–80; Зора Филиповић-Пантелић, „Јурић, Шиме: Преглед повијести књижница с кратким приказом развоја писма и књиге“, 7, 25–26 (1958): 86; Зора Филиповић-Пантелић, „Чучковић, др Дана: Чување и заштита књига у књижницама“, 7, 25–26 (1958): 86–87; Нада Стевин-Новак, „Приручник на који се дуго чекало: Приказ књиге: Уређење народних књижница на селу / Љубица Ненадовић, Београд, 1958“, 7, 27–28 (1958): 184–185; Ксенија Б. Лазиф, „Књижевност за децу и рад у дечјим библиотекама: Приказ књиге: Зборник материјала са семинара за рад у дечјим библиотекама, Београд, 1958“, 7, 27–28 (1958): 186–188.

²³ Зора Филиповић-Пантелић, „Библиотекарска искра: списание на Друштвото на библиотекарите, Скопје“, *Књижничар* 4, 15 (1955): 384–385; 5, 17–18 (1956): 509–510; Милица Војиновић, „Народна књижница: гласило Савеза књижница и читаоница НР Хрватске, Загреб“, 6, 23–24 (1957): 741–744; Стојан Милосављевић, Исто, 7, 25–26 (1958): 81–82; Милена Виријевић, Исто, 7, 27–28 (1958): 189–190; Бранислава Јевремовић, „Билтен Друштва библиотекара Босне и Херцеговине и Народне библиотеке, Сарајево“, 5, 17–18 (1956): 508–509; Милена Виријевић, Исто, 7, 25–26 (1958): 82–83; Н. Ст. Нов., „Књижница: гласило Друштва библиотекара Словеније, 1957“, 7, 27–28 (1958): 191–193.

²⁴ Љубица Којић, „Литература потребна књижничарима за полагање Државног стручног испита“, *Књижничар* 7, 25–26 (1958): 45–47.

²⁵ „Из покрајинског одбора Друштва библиотекара НР Србије“, *Књижничар* 4, 13–14 (1955): 345–346.

²⁶ Ђ. Љ., „Стручни испити“, *Књижничар* 6, 23–24 (1957): 740.

²⁷ Катица Раушки, „Библиотеке у Словачкој“, *Књижничар* 4, 15 (1955): 390–391.

организације и рада,²⁸ рада са корисницима,²⁹ образовања кадрова,³⁰ законодавних оквира,³¹ али и настојања међународних организација да покрену оснивање и потпомогну рад јавних библиотека у земљама трећег света.³²

У току седам година објављено је и три *in-terminum* текста: Димитрију Кириловићу,³³ научном сараднику Матице српске, Мирославу Миљушевићу,³⁴ библиотекару Народне библиотеке и инспектору НБС и Библиотечког центра НРС и Ивану Еленкову,³⁵ управнику Библиотеке „Његош“ из Пећи.

Почетне године *Књижничара*, од 1952. до 1954, обележио је период установљавања, формирања редакције, осмишљавања сталних рубрика и највероватније избора сарадника који су писали, док је наредних пет година прошириван његов рад, области и питања којима се бавио.

Након седмогодишњег периода објављивања значајних текстова у домену јавних библиотека, нагло је престао да излази. У последње две године штампане су по две свеске, засебно нумерисане, а у свесци 27–28 (1958) се позивају претплатници и читаоци да благовремено уплаћују претплату, јер ће у супротном редакција морати да обустави слање. Разлог за престанак излажења овог, за библиотекарску професију веома вредног часописа, наведен је у последњем двоброју из 1958. године: „Овим бројем престаје даље излажење часописа ‚Књижничар‘ услед тога што је одлучено да у НР Србији буде само један часопис за библиотекарство. Зато ће убудуће часопис ‚Библиотекар‘ обухватати питања и за научне и за популарне библиотеке. (Уредништво).“

Закључна разматрања

Иако је прва српска јавна библиотека основана у Крагујевцу 1866. године, затим у Нишу 1895/1904, потом су краљевим Указима из јануара и априла 1909. године формиране јавне библиотеке у Неготину, Пироту, Зајечару, Алексинцу, Јагодини и Лозници,³⁶ јавно библиотекарство доживело је експанзију тек у годинама након Другог светског рата. Нова, социјалистичка, власт сматрала је да је главни задатак у новоформираној држави био просвећивање народа, а библиотеке су, поред школа, биле његови носиоци. По окончању сукоба у Другом светском рату, у свеопштем полету, прикупљене су прве збирке књига како би народ могао да се васпитава у новом духу и осниване су библиотеке.

²⁸ Аница Каћански, прев., „Неколико података о великим библиотекама у свету“, *Књижничар* 4, 15 (1955): 391–392; Аница Каћански, „Развој библиотекарства у Мађарској“, 5, 19–20 (1956): 574–575; Мгр. Јадвига Колодјеска, „Организација мреже општинских библиотека у Пољској“, 6, 21–22 (1957): 635–636; Десанка Мидић и Ружа Латовљев, „Са пута по Чешкој: кратак преглед стања библиотека у Чешкој“, 6, 21–22 (1957): 637–642; Боровој Самоловчев, „Народне књижнице и читаонице у Западној Немачкој“, 6, 21–22 (1957): 642–648; Ћ. Љубибратић, „О библиотекама у Словачкој“, 6, 21–22 (1957): 648–649; Ћ. Љубибратић, „Државна библиотека СССР, В. И. Лењин“, 6, 21–22 (1957): 649; Аница Каћански, „Неколико података о немачкој Државној библиотеци у Берлину“, 6, 21–22 (1957): 649–652; Е. Паланачки, „Живот једне јавне библиотеке у Њујорку“, 6, 21–22 (1957): 652–653; Ћ. Љубибратић, „Библиотеке у НР Румунији“, 6, 21–22 (1957): 653–654; Д. Мидић, „Дечја библиотека у Хирошими“, 6, 21–22 (1957): 654; Нада Стевин-Новак, „Мрежа популарних библиотека у Словачкој“, 6, 23–24 (1957): 714–719; Здењек Халоупка, „Књижнице у срезу Брунтал“, 6, 23–24 (1957): 719–723.

²⁹ Слободан Петковић, „Рад са децом у америчким јавним библиотекама“, *Књижничар* 3, 9–10 (1954): 198–199; Јиндржих Плева, „Узорна народна књижница у Врбну под Прадједом“, 6, 23–24 (1957): 723–724.

³⁰ „Образовање библиотекара у Бугарској“, *Књижничар* 4, 15 (1955): 392.

³¹ Радмила Перишић, „Данско законодавство о популарним библиотекама“, *Књижничар* 3, 12 (1954): 197–198.

³² „УНЕСКОВ саветник за библиотеке у Индонезији“, *Књижничар* 3, 11 (1954): 228; Радмила Перишић, „УНЕСКО и популарне библиотеке у Африци“, 3, 11 (1954): 230–231; Десанка Мидић, „Семинар у Делхију за проучавање развоја народних библиотека у Азији“, 4, 13–14 (1955): 350.

³³ Т. М., „Др. Димитрије Кириловић“, *Књижничар* 5, 19–20 (1956): 582.

³⁴ Нада Стевин, „Мирослав Јањушевић“, *Књижничар* 6, 21–22 (1957): 664–666.

³⁵ М. Јанковић, „Иван Еленков“, *Књижничар*, 7, 25–26 (1958): 88.

³⁶ Опширније видети у Бранка Драгосавац, *Јавне библиотеке у Србији: од 1901. до 1918. године* (Панчево: Градска библиотека; Ниш: Народна библиотека „Стеван Сремац“; Неготин: Народна библиотека „Доситеј Новаковић“, 2016).

Период након оснивања јесте и период када је било неопходно донети правила, како би рад јавних библиотека био уједначен и како би могао да задовољи захтеве нових корисника. Прво је Библиотекарско друштво Србије, а затим и друштва и удружења широм других република тадашње државе, почело да доноси и објављује одређене прописе за њихов рад, првенствено како би се у најскоријем року образовао стручни кадар. У овом периоду основана је и прва Библиотекарска школа у Београду, а затим су педесетих година почели да се организују и државни испити у Народној библиотеци Србије.

У недостатку стручне библиотекарске литературе, почело се са издавањем периодичних гласила у којима су објављивани чланци о стручном уређењу библиотека, њиховом раду са корисницима и решењима појединих проблема библиотекарске струке. Тако је у Војводини 1952. године почео да излази библиотекарски билтен *Књижничар*. Иако је готово деценијама био заборављен, данас, шездесет година након што је престао да излази, учињен је покушај да се сагледа његов значај, како у времену када је настајао, тако и у савременом тренутку.

Доносећи најосновније податке о уређивању библиотека, нарочито сеоских, представљањем прописа у области каталогизације и класификације, организације одељења и служби, уписа корисника и културно-просветних активности у јавним библиотекама, чини се да је у времену када је излазио био неопходан извор информација у свим јавним библиотекама. Примерима добре праксе, о раду појединих домаћих и иностраних библиотека, чињени су покушаји да се све библиотеке подстакну да раде највише и најбоље што могу, са постојећим фондовима и кадровима. Када је у питању стручна библиотекарска литература – монографије и серијска издања, обавештавао је све запослене о настојањима да се струка развија, а презентацијом књижне продукције учинио је да се библиотекарски и корисници обавесте о најновијим издањима и помагао да она благовремено стигну у библиотеку.

Данас, шест деценија након гашења, *Књижничар* је, поред *Библиошкекара*, једна од периодичних публикација која представља значајан извор информација за историјска истраживања у домену јавног библиотекарства у Војводини. Извештаји и закључци са саветовања, округлих столова, пленума и курсева од огромног су значаја за сагледавање напора да се унапреди и уједначи рад јавних библиотека. У недостатку стручне библиотечке литературе за полагање стручног библиотекарског испита, у *Књижничару* су објављивани чланци који су служили као помоћ у његовој припреми, али и као нека врста приручника запосленима у библиотекама у њиховом свакодневном раду са корисницима.

Подаци о оснивању, развоју, раду, напредовању и донетим појединих градских и сеоских библиотека сигурно могу бити, ако не полазиште, а оно свакако добар извор информација за исписивање историје јавних библиотека, као и за сагледавање њиховог значаја у историјским, просветним и културолошким истраживањима, која без ових институција свакако не би била могућа. Кроз текстове провејава огромна снага и ентузијазам појединца или групе људи на којима је углавном почивало јавно библиотекарство и који су били значајни носиоци његовог рада.

Литература и извори:

1. Dragosavac, Branka. *Dečja odeljenja Biblioteke grada Beograda: monografija*. Beograd: Biblioteka grada Beograda, 2018.
2. Dragosavac, Branka. *Javne biblioteke u Srbiji: od 1901. do 1918. godine*. Pančevo: Gradska biblioteka; Niš: Narodna biblioteka „Stevan Sremac“; Negotin: Narodna biblioteka „Dositej Novaković“, 2016.
3. Đurašinović, Biljana M. „Društvo jugoslovenskih bibliotekara – delovanje i dometi“. *Čitalište* 13, 25 (novembar 2014): 2–10.
4. Đurašinović, Biljana. „Narodne knjižnice i čitaonice kao oblik javnog bibliotekarstva u Srbiji od 1918. do 1941. godine“. *Čitalište* 16, 31 (novembar 2017): 62–70.

5. „Iz inostranstva“. „Vesti iz inostranstva“. „Bibliotekarstvo u svetu“. *Knjižničar* 3, 9–10 (1954): 198–199; 3, 11 (1954): 228, 230–231; 3, 12 (1954): 197–198; 4, 13–14 (1955): 350; 4, 15 (1955): 390–391, 391–392, 392; 5, 19–20 (1956): 574–575; 6, 21–22 (1957): 635–636, 637–642, 642–648, 648–649, 649, 649–652, 652–653, 653–654, 654; 6, 23–24 (1957): 714–719, 719–723, 723–724.
6. „Iz rada javnih biblioteka“. *Knjižničar* 2, 6–7 (1953): 113–114; 3, 9–10 (1954): 178–181, 182–183, 183–184, 184–185, 185; 3, 11 (1954): 220–222, 222–224, 224–226; 3, 12 (1954): 259–260, 260–261, 261–262; 4, 13–14 (1955): 338–342, 342–343, 343–344; 4, 15 (1955): 376–382, 382, 383, 383–384; 5, 19–20 (1956): 571–572; 6, 21–22 (1957): 599–601, 602–603, 604, 605–607, 608–609, 6, 21–22 (1957); 6, 23–24 (1957): 620–626; 8, 27–28 (1958): 127–128, 131–133, 133.
7. „In memoriam“. *Knjižničar* 5, 19–20 (1956): 582; 6, 21–22 (1957): 664–666; 7, 25–26 (1958): 88.
8. „[Istorijat osnivanja i izveštaji o radu pojedinih biblioteka sa teritorije Vojvodine]“ *Knjižničar* 1, 1 (1952): 15; 1, 2–3 (1952): 43–44, 45, 46–47, 47; 1, 4 (1952): 60; 2, 5 (1953): 82–83, 83; 2, 6–7 (1953): 109–111, 112–113.
9. Josić, S. „Rad Matice srpske“, *Letopis Matice srpske* God. 128, knj. 369, sv. 4 (april 1952): 317–318.
10. Kojić, Ljubica. „Literatura potrebna knjižničarima za polaganje Državnog stručnog ispita“. *Knjižničar* 7, 25–26 (1958): 45–47.
11. Krdžalić, Zora. „Uvodna reč“, *Knjižničar* 1, 1 (1952): 1–2.
12. Ljubibratić, Đ. „Stručni ispiti“. *Knjižničar* 6, 23–24 (1957): 740.
13. M. B. „Narodna kultura“. *Glas* 3, 13 (25. 12. 1944): 7.
14. Perlić, Zlata. „Šema decimalne klasifikacije“. *Knjižničar* 2, 8 (1953): 124–126.
15. Polužanski, Dragiša, ur. „Kako treba urediti biblioteku“. *Knjižničar* 1, 1 (1952): 5–13, 16; 1, 2–3 (1952): 21–38; 2, 5 (1953): 78–79; 2, 6–7 (1953): 85–87, 88–90, 96–97.
16. Popović, Emil. „Decimalna klasifikacija“. *Knjižničar* 1, 4 (1952): 51–52.
17. „Posle dve godine“. *Knjižničar* 3, 9–10 (1954): 137–138.
18. „Prikazi knjiga“. *Knjižničar* 3, 9–10 (1954): 187–189, 189–190, 191–193; 4, 15 (1955): 372–373, 384–385; 5, 17–18 (1956): 509–510; 5, 17–18 (1956): 509–510; 6, 23–24 (1957): 741–744, 745–746; 7, 25–26 (1958): 78–80, 81–82, 82–83, 86, 86–87; 7, 27–28 (1958): 184–185, 186–188, 189–190, 191–193.
19. Redakcija. „Poziv na saradnju“. *Knjižničar* 1, 1 (1952): 16.
20. Samolovčev, Bora. „Biblioteke u AP Vojvodini“. *Knjižničar* 1, 2–3 (1952): 47–48.
21. Samolovčev, Bora. „Savetovanje bibliotekara APV“. *Knjižničar* 1, 1 (1952): 3–4.
22. Stokić Simončić, Gordana. „Društvo jugoslovenskih bibliotekara i Bibliotekarsko društvo Srbije: kontinuitet profesionalnog udruživanja“. *Čitalište* 16, 31 (novembar 2017): 56–61.
23. Vojinović, Milica. „Naše narodne knjižnice“. *Bibliotekar* 2, 2–3 (1950): 149–154.

Librarian: A Newsletter for the Training of Librarians in Vojvodina

Summary

Librarian was being published from 1952 to 1958, as a bulletin of the Library Center of the Autonomous Province of Vojvodina. Its primary goal was to train librarians and provide information about events and developments in the profession. Being the first library journal in Vojvodina it was issued in seven annual sets, with a total of 28 printed volumes. By 1956, the bulletin was published quarterly, while in the last two years it was published semi-annually. The numbering of the volumes was continuous all the time, while the pages were numbered continuously until the end of 1957. By the number 23-24, there were a total of 746 pages of printed text, and the volumes 25-26 and 27-28 count 192 pages.

This paper presents the columns and texts that formed the content of *Librarian*. The issuing of the bulletin can be divided into two periods - the first (1952-1953), during which it contained mostly editorial texts about the formation and organization of libraries, and the second (1954-1958), when the columns were designed and the number of authors of the texts from various fields of librarianship was increased.

By providing basic information about libraries, especially the rural ones, presenting regulations in the fields of cataloguing and classification, organizing departments and services, registration of users and cultural and educational activities in public libraries, *Librarian* became a necessary source of information in public libraries. By bringing good practice examples and presenting the work of some domestic and foreign libraries, attempts have been made to encourage all libraries to do their best, with existing funds and staff. When it comes to professional library literature - monographs and serial publications - the bulletin was providing information about the efforts to develop the profession. By presenting book production, it made librarians and users aware of the latest editions, thus contributing to the acquisition of new titles. Six decades after ceased publication, *Librarian* is an indispensable source of information for historical research in the field of public librarianship in Vojvodina.

Keywords: *Librarian*, library bulletin, history of librarianship, enlightenment, education, library training, Library Center of the Autonomous Province of Vojvodina

Примљено: 14. јануара 2018.

Исправке рукописа: 21. августа 2018.

Прихваћено за објављивање: 13. октобра 2018.

Билтен Књижничар – гласило за обуку библиотекара Војводине by Бранка Драгосавац, Ана Павловић, Катарина Стефановић Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.